

ABAFÁY-DEÁK CSILLAG

A sercegő gyufa

Mircea Cantor, Adrian Ghenie, Ciprian Mureșan, Vlad Nancă, Ioana Nemeș, Șerban Savu és Mircea Suciú nemzetközi hírnévre tettek szert, műveik az egyetemes képzőművészet részei. A gyűjtemények számos arcukat mutathatják, kurátora válogatja, mi kerül szemünk elé, és milyen rendben. A krimi világában Maigret pipája fogalommá vált, miként Magritte híres képe *Ez nem pipa*, a képzőművészet egyik credója, a valóság nem mindig a valóság. Maigret falon húzta el a gyufafejet, szinte hallani lehetett a sercegést, láttuk a villanást. Mint egy kés-penge. Elvágja a Gordiuszi csomót? Vagy megvilágosodás? Mircea Cantor kétfejű gyufája a kiállítás címadója az abszurd világra utal, miközben tudjuk, a dolgoknak számos oldala van, egy késnek lehet két éle, a dolgoknak két ellentétes oldala. Nem csak egyszer lobban a gyufa, akár körmödre is éghet, vagy kihúzod a gyufát, ha többször használod. És nem csak a gyertyát égethetjük két oldalán? A kiállítás címe tehát mottóként is felfogható, az abszurdtól haladunk az abszurdig, a valóságot sem feledve. Ionesco *A kopasz énekesnő* (1949) drámája is abszurd, sorsfordító idő után született, és nem véletlen, hogy a lét teljes értelmetlenségét, céltalanságát tételező világgép hatja át, tudatosan az irracionálisra törekszik. Anti-dráma, hiszen a dráma eredetileg a cselekvés műformája, itt viszont a szereplők tehetetlen lények, sorsuk a passzivitás, amelyből kitörni nem lehet. A kifejezhetőség is kérdéssé válik, a nyelv maga is „lefokozódik” (nincs sem kommunikáció, sem karakter).

Ez a kiállítás karakteresen az ellenkezőjét állítja, továbbra is van művészet, törések és sorsfordulók közepette, vagy ellenére, a küzdelem folytatódik, kétségek és kételyek között, mert nélkülük nincs művészet, se új, se régi. Nem tagadja az irracionális szerepét, körülményeit, amelyek ma is fennállnak, és holnap sem szűnnek meg. A szekciók (*Ütközőpálya*, *A reflektív én*, *Vegyél nekem rejtelmet*, *A csend temploma* és *Az úr pereme*) narratívákat (visszatérő témaköröket és motívumokat) kínálnak a nézők számára, milyen világba és kontextusba helyezzék a látott alkotásokat. A kiállítás a fiatal, eleven művészeti szcéna erejét, hatását, a közös inspirációkat, művészi barátságokat, szövetséget engedi érvényesülni. Arra is felhívja a figyelmet, hogy bár minden generációnak a saját felvetései és válaszai vannak, a művészet alkotói és befogadói egyaránt képesek hidat építeni a nemzedékek között. Elég, ha csak az úgynevezett *Kolozsvári Iskola* tagjaira utalok, akiknek innovatív és modern, a közelmúltat is

* 2018. 02. 16 – 2018. 05. 27. Új Budapest Galéria (1093 Budapest, Fővám tér 11-12.) Kiállító művészek: *Dragoș Alexandrescu*, *Apparatus 22*, *Ion Bârlădeanu*, *Ioana Bătrânu*, *Marius Bercea*, *Ștefan Bertalan*, *Dan Beudean*, *Rudolf Bone*, *Geta Brătescu*, *Michele Bressan*, *Cornel Brudașcu*, *Andre Cadere*, *Mircea Cantor*, *Andrei Chintilă*, *Radu Cioca*, *Radu Comșa*, *Roman Cotoșman*, *George Crîngașu*, *Oana Fărcaș*, *Adrian Ghenie*, *Teodor Graur*, *Ion Grigorescu*, *Simon Cantemir Hauși*, *Gheorghe Ilea*, *Ferenc Incze*, *Mi Kafchin*, *Iosif Király*, *Ana Lupaș*, *Alex Mîrutzîu*, *Gili Mocanu*, *Ciprian Mureșan*, *Vlad Nancă*, *Paul Neagu*, *Sorin Neamțu*, *Ioana Nemeș*, *Miklós Onucsán*, *Dan Perjovschi*, *Cristi Pogăcean*, *Gheorghe Răsovszky*, *Cristian Rusu*, *Șerban Savu*, *Mircea Suciú*, *Supernova*, *Roman Tolici*, *Doru Tulcan*, *Andra Ursuța*, *Gabriela Vanga*

feldolgozó alkotásait néhány éve a Múcsarnokban láthattuk, és most is számos művel vannak jelen a Bálnában.

Diana Marincu, és Szegedy-Maszák Zsuzsanna, a kiállítás kurátorai négy fontos román magángyűjteményből – Mircea Pinte, Ovidiu Șandor, Răzvan Bănescu és a Plan B Alapítvány kollekcijából – válogattak, melyek három városban találhatóak: Kolozsváron, Temesváron és Bukarestben. A gyűjtemények jellegzetes karakterrel bírnak, földrajzi fókuszuk van, és a gyűjtő egyedi érdeklődését és egyéni ízlését tükrözik. A gyűjtők művészetpártolása életmodell is, és egyben elengedhetetlen a kortárs román művészetnek a nyilvánosságba és a nemzetközi művészeti világba történő integrálásában. F fiatal művészek (Mi Kafchin, Alex Mirutziu és George Crîngașu stb.) alkotásait is gyűjtik.

A tárgyias és a figuratív festészet továbbra erős vonalat képvisel a kiállításon. Adrian Ghenie: *Cím nélkül*, 2014, *Tanulmány az Őnarckép mint Charles Darwin-hoz*, 2013, (a Veleneci Biennálén a román pavilonban is láthattuk). Ion Grigorescu: *Őnarckép*, 1976, Iosif Király: *Rekonstrukció: Mogoșoia, Lenin and Groza*, 2010, Mircea Cantor: *Afrika és Ázsia által támogatott Európa (William Blake után)*, 2009, c-print, Ciprian Mureșan: *André Caderéről szóló könyvből válogatott képek*, 2017, *Ugrás a semmibe, három másodperccel később*, 2004, *fénykép, kiállítási példány*, ha sötétebb színt használva is, a fény-árnyék motívum visszatérő eleme ezeknek a műveknek. A figurativitás egyben lélekmozzanatot is hordoz, a figura tartása, arcának eltakarása, maszkosítása, a láthatatlant kísérel meg bemutatni, felmutatni. Az emberi magatartások széles skáláját vonultatja fel a kiállítás, mindvégig a jelenbe mutatón, ironiával, a groteszk mozdulatokat és helyzeteket sem tagadva el.

Az idő, mint motívum is visszatérő toposz a művekben. Időtörések ezek, a folytonosság függesztődik fel, törik meg, az így keletkezett időrések az emberi magatartások, érzelmek, szenvedélyek torzulását hordozzák. Roman Cotoșman: *Tánc az űr peremén*, 1993-1994, Cristi Pogăcean: *2544*, 2006, *videó*, Cristian Rusu: *Tiroli pavilon*, 2007, beton objekt és fénykép, Miklós Onucsan: *Hópehely*, 2008, *6, akciót és objektet dokumentáló fénykép*, hópehelyei szimbólumrendszerek, piktogramok a rend dicsérete, ami a kristályok sajátja, csak az életünk nem ilyen rendezett.

Dragoș Alexandrescu: *A kudarc gyakorlása*, 2013, *videójában metaforikusan a művészi alkotás terébe is belépünk, mert nincs olyan mű, amely lezárná az alkotás folyamatát, amely végtelen és ismétlődő. Az emlékezés is abszurd, kivetés, felejtés és nemfelejtés is. Tojástánc ez. Vlad Nancă: Szabadság!*, 2007, *két fénykép*, Alex Mirutziu: *A 27 éves testem letérképezése 13 cm-es késsel I-II*, 2008, a saját testét használja fel, mint Hajas Tibor. Miruziu másik alkotása (TAH29. *Élő maszk a művésztől, mint 29 éves önmaga*, 2011, *üveg*) mint maszk az agy képét villantja fel, de mégse azt látjuk, Sorin Neamțu: *Egy kép visszaállítása*, 2014 is emlékezés, a testig hatol, a test által lesz átélhetővé, ezzel emberi mértékké válik. Önkínzás ez, folytonos kísérletezés, mintha az orvos az ellenszérumot önmagán dolgozná ki. A közelmúlt és a jelenjövő hármában az emlék irányadó, mert a jövőre is rákérdez. Illúzióvesztéseket látunk, ahogy a világ földrajzilag egymásba mosódik, egy ponttá zsugorodik, mindegy, hogy hol vagyunk, a tét ugyanaz, az emberi élet minősége, szabadsága. Gheorghe Rasovszky: *Pantelimon Nebraska*, 2002, tintasugaras nyomata, *Őnarckép*, 1989 a globalizált világra kérdez rá. A virtuális világra, az önképre.

A művészet viszonya a valósághoz, a tömegekhez visszatérő motívum és toposz. Supernova (László István, Ciprian Mureșan és Cristi Pogăcean) *A tömegek művészete*, 2004, *iparilag*

előállított üdítőital üveg egyénileg készített címkével reflektál Warholra, a kapitalizmus fogyasztói világára, szokására, a tömegemberre, az átlagra, ezzel az egyediség hiányára utal, miként Mircea Cantor *Gyémánt kukoricája* is a vágott világot jeleníti meg. Paul Neagu tortaemberét felszeletelve látjuk, mint egy mérnöki rajzon. Ilyen egyszerű összetevőkből állunk, illetve csigalépcsőn ülve, ami nem tudni, hova vezet, nézünk le ezekre a rajzokra? (*Tortaember*, 1969, fénykép). *A század keresztje*, 1997 (bronz makett, tanulmány egy 1997-ben felavatott bukaresti köztéri szoborhoz) műve is a művész valóságban betöltött szerepét vizsgálja egy fogyasztásra berendezkedett társadalomban, ahol minden ehető, minden eladó. Jöhet a nagy zabálás, a mértéktelenség, miként a *Nagy zabálás* című filmben, csömörig, halálíg.

A kiállítás számos vonatkozásban utal a román és a nyugati művészet kapcsolatára, a befogadásra, másolás nélkül. Nincs szolgai követés, egyénített utakat és művészi törekvéseket fedezhetünk fel. Ștefan Bertalan: *Belső emigráció*, 1983, Geta Brătescu: *Ki-Be, elektromágnes*, 1975 műve a kiüresedésre, a robotizálás hatására utalnak, az elgépiesedésre, a mesterséges intelligencia lehetséges következményeire. Ciprian Mureșan: *Ugrás a semmibe, három másodperccel később*, 2004, fénykép, az elidegenedés jelenségét mutatja meg. Mintha nem lenne menekvés.

Természet és ember kapcsolatára számos művet láthatunk. Ștefan Bertalan: *Növényi önarckép*, 1985-1986 kevésbé horrorisztikus, még a fonott kalács szimbólum is megjelenik, talán emészthető, mégis belső emigrációba vonul. Gheorghe Ilea: *Szemét* (A Tronicart 1300 sorozatból), olaj, motorháztető, ikonikus alkotás, drámai végkifejlettel. A természet legyőzi az embert, és nem fordítva, ha mégis igen, akkor látjuk az eredményét. Kissé didaktikusan ábrázolva, magunkat is komposztáljuk, biológiailag lebonthatók vagyunk, csak mit trágyázzunk, ha magunkat irtjuk ki? Mi Kafchin: *Miközben Radu és Mihut kávéztak*, 2012, a totális káosz, a közlekedés ellehetetlenülése, ember sehol. Vajon, nyugodtan kávézhatunk, ha ez vár ránk? *Az alter-test alkímiája*, 2013, *Felicia a romok között*, 2014 az eltűnést, a nemkívánatos átalakulást, átváltozást állítja középpontba, nekem a vámos Rousseau *Álom* című művét juttatja eszembe, csak már nem buja a környezet, sikerült lerombolni.

Hagyomány és modernitás örök kérdésköreit számos művész dolgozza fel. Csak nem a karóbahúzó Vlad Tepes járt erre, vagy kísért most is? Ioana Nemeș installációja sugallja, hogy minket is kiszúrhatnak, az álarc egységesít, ne legyünk individuumok: *A fehér csapat (Sátán)*, 2009, szőr, bőr, szarv, arany, epoxid. Radu Cioca: *Tárggyá válás 3*, 2013, beton, fa, fém. Nem kockafej, annál bonyolultabb alakzat, de füle van, mint a falnak, a betonnak. Bizarr módon közelíti meg a kérdést Apparatus 22 (Erika Olea, Maria Farcas, Dragos Olea): *Vegyél nekem rejtelmet*, 2015, fa, szőrmebundák, neon felirat című műben, egy új világ hajnalán, egy új világ bűvöletében. Gili Mocanu: *Ipari templom*, 2008 már az istenben sem bízunk, a hátrahagyott világ az ember fölé nő. Ez is törés, ez is fordulat, nem várt, illúzióvesztés. Toporgáshoz vezet, önkínzáshoz, a társadalomtól való elfordulást tapasztaljuk: Mircea Suci: *Tanulmány (Lány zöldben)*, 2007, *Hajolj meg*, 2007. Csinovnyik világ jön, a tulajdonság nélküli embereké. Hagyomány ez is, de ez nehezen vállalható hagyomány. Az emlékezés össze is kapcsolódik, építkezés ez, de időben hosszan tartó folyamat, a siker reményében. A művész kísérletezik, de öröksége mindig hiányos, emlékezése mindig szaggatott, sohasem teljes, mint pl Ciprian Mureșan: *André Caderéről szóló könyvből válogatott képek*, 2017, ceruza, papír.

A kiállítás nagy erénye, hogy erre a szaggatottságra visszatérően utal, a művészi teljesítményre, szándékra, hogy nem tehet mást, alkot, saját magát is megkísértve, istennel és nélküle.